

Model tworzenia Konceptcji Smart Villages (Smart Wsi)

Wprowadzenie

Inteligentnymi Wioskami można określić te wsie, które wykorzystują technologie cyfrowe i innowacje w swoim codziennym życiu, poprawiając w ten sposób jego jakość, polepszając standard usług publicznych i lepiej wykorzystując zasoby lokalne.

Inteligentne Wioski to koncepcja w zakresie kształtowania polityki Unii Europejskiej. Ma ona bardzo istotne znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich, zarówno ze względu na nowe możliwości tworzenia miejsc pracy, jak i z punktu widzenia jakości życia na wsi. Już teraz na wielu obszarach wiejskich społeczności organizują się w poszukiwaniu innowacyjnych, inteligentnych rozwiązań lokalnych problemów. Zaplanowane działania mają na celu stworzenie możliwości zdobycia informacji o inicjatywach i społecznościach działających zgodnie z ideą Inteligentnych Wsi (*ang. Smart Villages*) w szczególności w Europie Środkowej. Inteligentne Wsie stwarzają nowe możliwości np. poprawy mobilności, rozwoju przedsiębiorczości, korzystania z możliwości jakie daje np. biogospodarka i gospodarka o obiegu zamkniętym, zapewnienia wysokiej jakości edukacji i usług zdrowotnych lub zapobiegania wykluczeniu społecznemu.

W Inteligentnych Wsiach kluczowe znaczenie mają ludzie. Istotni są mieszkańcy wsi, którzy podejmują inicjatywę w celu znalezienia rozwiązań praktycznych, zarówno jeżeli chodzi o poważne wyzwania, którym muszą sprostać, jak i co ważne wykorzystywanie atrakcyjnych możliwości prowadzących do transformacji obszarów wiejskich.

„Inteligentny” oznacza myślący nie tylko o samej wsi. Niektóre inicjatywy mają miejsce na poziomie wsi, lecz wiele dotyczy okolicznych terenów wiejskich, grup wsi, małych miejscowości i powiązań z miastami. „Inteligentny” oznacza budujący nowe formy współpracy i sojuszy: między rolnikami i pozostałymi podmiotami na obszarach wiejskich; między gminami; między sektorem prywatnym i społeczeństwem obywatelskim w ramach podejścia oddolnego.

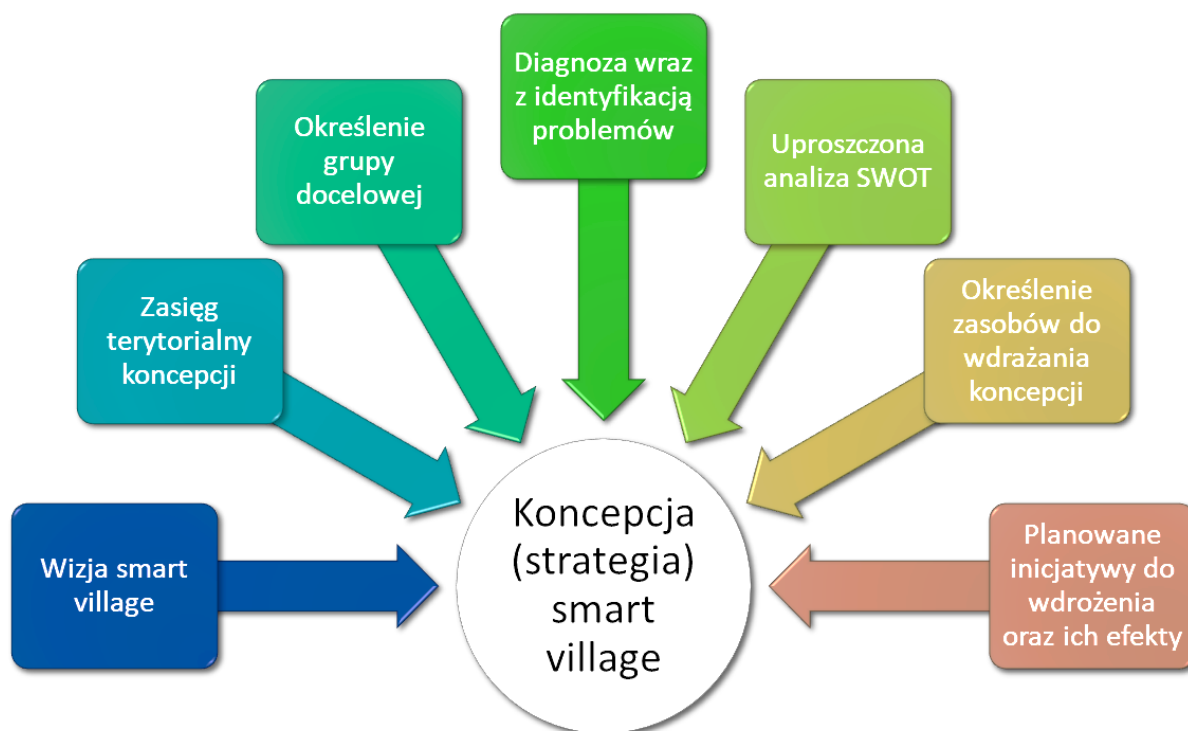
Na wielu obszarach wiejskich społeczności organizują się w poszukiwaniu innowacyjnych, inteligentnych rozwiązań lokalnych problemów. W tym kontekście znaczenie „inteligentne”

jest dużo szersze niż tylko technologie cyfrowe i obejmuje zakres zagadnień społecznych, ekonomicznych i innowacji środowiskowych.

Konkretne działania oddolne samych mieszkańców mają zapewnić, że obszary wiejskie będą atrakcyjne dla przyszłych pokoleń. Kreacja, rozwój i rozszerzenie usług powszechnych, dostarczanie infrastruktury i promocja przyjaznych dla klimatu rozwiązań, mają przyczynić się do rozwoju długoterminowej poprawy jakości życia na obszarach wiejskich.

Model tworzenia Koncepcji Smart Villages (Smart Wsi)

Tworzenie partycypacyjnych koncepcji Smart Villages powinno odbywać się podczas dwudniowych min. 5-godzinnych warsztatów. Warsztaty składać się będą z części wykładowej (pierwszy dzień), w której omówione zostaną geneza, definicja i cechy Smart Villages, a także plany wdrażania tej koncepcji w przyszłej perspektywie finansowej UE oraz przykłady smart rozwiązań z Polski i Europy. W pierwszym dniu warsztatów warto przeprowadzić wizję terenu z przedstawicielami wsi. W pierwszym dniu odbywać się będzie także praca nad wizją Smart Wsi, zasięgiem terytorialnym koncepcji, określeniem grupy docelowej, diagnozą. W części warsztatowo-szkoleniowej (drugi dzień) podsumowana zostanie diagnoza oraz wypracowana zostanie uproszczona analiza SWOT (z elementami innych metod analizy), określone zostaną zasoby do wdrażania koncepcji, wraz z planowaniem inicjatyw oraz ich efektów, oraz szukaniem partnerów wspierających rozwój lokalny. Moderator prowadzący warsztaty powinien dostosować proponowane narzędzia pracy do realiów poszczególnych wsi.

---

1. Zasięg terytorialny

To jedna wieś lub grupa wsi powiązana wspólnymi celami. Obszar nie może być większy niż 20 tys. mieszkańców. To, czy dana koncepcja obejmie jedną czy kilka miejscowości nieprzekraczających łącznie limitu mieszkańców, będzie zależało od skali problemów i proponowanych sposobów ich rozwiązania. Przykładowo, w rozwiązaniu problemów z zakresu transportu publicznego prawdopodobnie sprawdzi się jedna koncepcja dla kilku wsi.

---

2. Wizja rozwoju

---

7. Określenie zasobów do wdrażania koncepcji – wspólna praca zapisywana na flipcharcie

Zasoby zostaną podzielone na grupy zasobów niezbędnych do wdrażania koncepcji. Zasoby mogą być określone określenie w formie mapy myśli lub w formie tabelarycznej.

Należy przedstawić wizję obszaru Smart Wsi, który będzie objęty koncepcją.

Wizja stanowi cel całkowicie nadrzędny nad wszystkimi, zawierający w sobie pozostałe cele sformułowane w koncepcji. Wizja określona na początku, powinna towarzyszyć podczas całego procesu tworzenia koncepcji. Wizja „początkowa” w trakcie całego procesu tworzenia koncepcji SV może ulec zmianie i dostosowaniu do warunków jakie posiada wieś. Uczestnicy warsztatów powinni na zakończenie całego procesu tworzenia koncepcji jeszcze raz do niej wrócić aby upewnić się, że jest akceptowalna przez większość.

---

3. Określenie grupy docelowej

Grupę docelową można określić szeroko, obejmuje ona ogół osób, które są w jakiś sposób związane z wizją Smart Wsi.

---

4. Diagnoza wraz z identyfikacją problemów.

- Identyfikacja problemów: ankieta wśród mieszkańców, zebranie wiejskie, zbieranie danych od mieszkańców dotyczące aktualnych problemów.
- Identyfikacja problemów w określonych obszarach tematycznych z wykorzystaniem np. drzewa problemów.
- Krótka charakterystyka (ludność, praca, środowisko,...)
- Dokonanie diagnozy przez zespół (rada sołecka, członkowie stowarzyszenia wiejskiego, przedstawiciele gminy, mieszkańcy, partnerzy). Zespół powinien być prowadzony przez moderatora z zewnątrz. Warto zaprosić doświadczone organizacje, ekspertów jako ciało doradcze.
- Przedstawienie projektów już zrealizowanych, które wpisują się w koncepcję SV, a są ważnymi elementami składającymi się na wizję zrównoważonego rozwoju obszaru.

---

5. Uproszczona analiza SWOT

Analiza SWOT ma na celu określenie mocnych i słabych stron analizowanej jednostki oraz szans i zagrożeń w jej funkcjonowaniu.

---

6. Planowane inicjatywy do wdrożenia oraz ich efekty.

Na koniec należy zaplanować jakie smart inicjatywy mają zostać zrealizowane w ciągu najbliższych lat. Warto zhierarchizować inicjatywy, uwzględniając na początku te najbardziej realne do wykonania przez sołectwo/organizacje aż po projekty, na realizację których sołectwo ma mały lub znikomy wpływ. Lista projektów powinna uwzględniać komponent cyfrowy, środowiskowy lub klimatyczny. Lista powinna zawierać szacunkowy kosztorys poszczególnych projektów oraz wskazywać źródła finansowania tych projektów. Można je zaplanować w poszczególnych obszarach tematycznych. Planowane smart projekty powinny być dobrze przemyślane, wynikać z diagnozy potrzeb, a mieszkańcy muszą się z nimi utożsamiać. Dodatkowo należy wskazać kto będzie odpowiedzialny za postępy wdrażania koncepcji.

Przedstawienie kompleksowości projektów i efektu skali projektowej - powiązania i relacje pomiędzy poszczególnymi projektami oraz pokazanie w jaki sposób realizacja jednego projektu może oddziaływać pozytywnie na rozwój innych realizowanych projektów i stworzyć szansę na realizację kolejnych projektów lub etapów w projektach już realizowanych.

Przedstawienie w jaki sposób projekty będą zapewniać rozwój miejscowości/obszaru.

Należy pamiętać, że koncepcja SV nie może być sprzeczna z innymi dokumentami strategicznymi dla obszaru, w szczególności z LSR. Jednocześnie koncepcja powinna współgrać z dotychczasowym kierunkiem rozwoju wsi.

---

7. Określenie zasobów do wdrażania koncepcji

Analiza powinna dotyczyć zasobów istotnych z punktu widzenia koncepcji.

Ludzkie - umiejętności, wiedza, zdolności, kompetencje oraz predyspozycje wszystkich osób związanych z organizacją/wsią.

Pieniężne - kapitał finansowy, który organizacja wykorzystuje do finansowania różnych działań.

Rzeczowe – w ich skład wchodzi m.in. budynki, pomieszczenia, oraz wszelkiego rodzaju sprzęt.
Informacyjne - wszystkie użyteczne dane potrzebne do skutecznego podejmowania decyzji.
Należy przedstawić plan włączenia społeczności i partnerów w późniejszą realizację koncepcji.

Scenariusz warsztatów

Wybrane metodologie pracy są tylko przykładowymi. Jeżeli moderator pracuje na innych metodach, może je wykorzystać.

I dzień warsztatów

1. Co to jest Smart Villages – wprowadzenie (teoria +przykłady)
2. Zasięg terytorialny – dyskusja na temat zasięgu terytorialnego, wspólne określanie zasięgu na mapie. Można również przeprowadzić spacer diagnostyczny, jednak należy mieć na uwadze konieczność wydłużenia czasu trwania warsztatu.
3. Wizja rozwoju – Metody pracy:
  - a) burza mózgów – twórcza dyskusja
  - b) mapa myśli - to metoda notowania, w której używa się krótkich haseł i rysunków. Podstawowe zasady tworzeni mapy myśli to umieszczenie w centralnej części mapy głównego słowa kluczowego a następnie zwizualizowanie przy pomocy kolorowego rysunku. Od głównego słowa kluczowego wyprowadzamy promieniście łuki prowadzące do powiązanych słów kluczowych. Tak jak wcześniej mogą to być same wyrazy lub tekst i rysunek. Wybrane luźne słowa-skojarzenia, fakty, pomysły, mogą być zapisane najpierw na mapie i tak pozostawione, a dopiero pod koniec prac mogą zostać powiązane z innymi elementami

- c) wizja graficzna – formułowanie wizji za pomocą rysunków, wycinanek
- d) praca z kartami metaforycznymi - clean coaching – są to karty , na których znajdują się zdjęcia m.in. ludzi, roślin, krajobrazów. Na kartach nie ma żadnych napisów, dzięki czemu praca z nimi pozwala na wyeliminowanie odnoszenia się do słów, maksym i pojęć. Zdjęcia to tylko pretekst, bodziec, inspiracja, czasem prowokacja do dalszej dyskusji i rozwinięcia myśli. W ten sposób uczestnicy warsztatu łatwiej spotykają się ze swoją emocjonalną, kreatywną i wyobraźniową sferą. Na podstawie wybranych kart uczestnik warsztatów opisuje oczekiwany stan swojej miejscowości.

Są to przykładowe metody. Jeżeli trener zna inne metody opracowywania wizji, wówczas może je zastosować.

3. Określenie grupy docelowej – Przedstawione zostaną różne, możliwe grupy docelowe i podczas dyskusji wybrane zostaną te, do których ostatecznie będą kierowane działania zawarte w koncepcji – dyskusja.

4. Diagnoza wraz z identyfikacją problemów.

a) Na początku zebrane zostaną dane o miejscowości oraz określony jej aktualny stan. Będzie to służyć do tego, aby opisać podstawowe charakterystyki miejscowości. Kolejno uczestnicy w pracy warsztatowej w grupach identyfikują problemy swojej miejscowości.

b) krótka ankieta dotycząca potrzeb i problemów

Pierwszego dnia uczestnicy warsztatów otrzymają krótką ankietę, z którą pójdą w teren. Uczestnicy wskażą problemy, natomiast wypracowana ankieta pozwoli określić problemy również przez wszystkich mieszkańców. Dodatkowo uczestnicy jako zadanie domowe będą musieli zastanowić się nad inicjatywami, które chcieliby wdrażać.

II dzień warsztatów

Drugi dzień warsztatów rozpocznie się od analizy ankiet. Wszystkie zidentyfikowane problemy zostaną przyporządkowane do kategorii: środowisko, przedsiębiorczość, usługi publiczne, edukacja i kompetencje, czas wolny. Kolejno poprzez zastosowanie poniższych metod uczestnicy będą dochodzić do przyczyn zaistniałych problemów.

- c) drzewo problemów za pomocą którego identyfikuje się problem kluczowy - Jest to metoda, która może być zastosowana do porządkowania występujących problemów rozwoju. Może być wykorzystana w procesie budowania dokumentów zarządzania rozwojem zarówno jako metoda główna (i jedyna), jak i uzupełniająca, np. do analizy SWOT.
- d) „5 razy dlaczego?” - Metoda 5 whys (z ang. 5 dlaczego, inaczej: 5 Whys, 5W) jest jedną z metod pozwalających na wykrywanie przyczyn problemów (lub defektów). Dzięki zadawaniu pytań „Dlaczego?” problem staje się bardziej zrozumiały, przez co podstawowa przyczyna jego powstania jest łatwiejsza do zidentyfikowania i wyeliminowania.

5. Uproszczona analiza SWOT - technika służąca do porządkowania i analizy informacji. Nazwa jest akronimem od angielskich słów określających cztery elementy składowe analizy (Strengths – silne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse, okazje i Threats – zagrożenia). Tutaj zostanie zastosowana metoda karteczkowa. Każdy z uczestników będzie miał za zadanie wypisać minimum: jedną silną stronę, słabą stronę, szansę, i zagrożenie. Następnie na tablicy zostaną naklejone wszystkie cechy i podsumowane przez moderatora.

	Pozytywne	Negatywne
Wewnętrzne	<p>Silne strony:</p> <p>- .....</p> <p>- .....</p> <p>- .....</p>	<p>Słabe strony:</p> <p>- .....</p> <p>- .....</p> <p>- .....</p>
Zewnętrzne	<p>Szanse:</p> <p>- .....</p> <p>- .....</p> <p>- .....</p>	<p>Zagrożenia:</p> <p>- .....</p> <p>- .....</p> <p>- .....</p>

Zamiast analizy SWOT można zastosować analizę pola sił lub diagram rybiej ości.

- Analiza pola sił - metoda (narzędzie, technika) doskonalenia jakości ułatwiająca ocenę zaistniałego problemu. Podstawy tej analizy stanowi teoria Kurta Lewina "Teoria Pola Sił",

7. Określenie zasobów do wdrażania koncepcji – wspólna praca zapisywana na flipcharcie

Zasoby zostaną podzielone na grupy zasobów niezbędnych do wdrażania koncepcji. Zasoby mogą być określone określenie w formie mapy myśli lub w formie tabelarycznej.